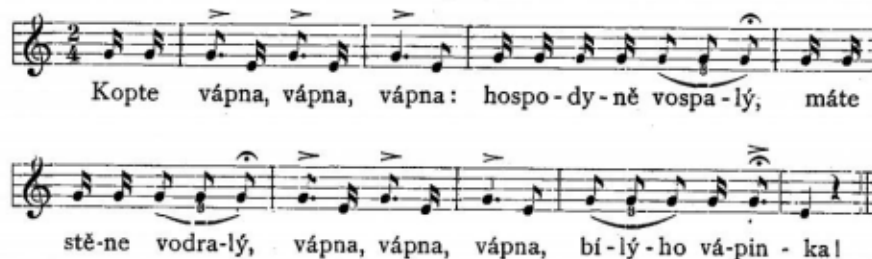

Ctveračivý vápeník volá ráno na hospodyně:

Vápenický žertovný popěvek, který volali ráno vápeníci na hospodyně. Tento popěvek byl zapsán ve sbírce F. Bartoše a L. Janáčka *Národní písně moravské v nově nasbírané z roku 1901*.

něnských trzích. Od tohoto také často vznikaly přezdívky obyvatel jednotlivých obcí (pometlářky, hraběnky...).

V Ubcích a Ochozi se odpradávná vyrábělo podomácku vápno. V průběhu 19. století se ochozské vápno vyváželo po celé Moravě a dokonce až do Vídně. Tato tradice vydržela až do druhé světové války, a proto byli také obyvatelé těchto obcí nazýváni Vápenky. Ještě dnes můžete na hodech nebo ostatkách zaslechnout výkřik: „Vápenáci tančijó navopak!“. Starší vědí, co je tím myšleno, ale mladší generaci již tradice často příliš neřikají, a proto jsem se rozhodl zkusit ochozskou vápenickou tradici stručně připomenout. Je to také v souvislosti s tím, že jsme se tradici vápenictví rozhodli i na základě výsledků ankety mezi občany propagovat jako jeden z hlavních motivů v rámci komunikace obce.

Jak tedy v minulosti vypadalo obchodování s vápnem? To se dovídáme například díky líšeňskému faráři Cyrilu Mašíčkovi (1868–1929), který popsal život lidí v Líšni a okolí koncem 19. století a svoje zápisky potom společně s národopiscem Františkem Bartošem publikovali. Podle něj rozváželi rolníci z Ochoze a Ubců na voze taženém párem koní vápno od jara až do podzimu po celém okolí.

Na kozlíku seděl hospodář, na rozpoře jeho syn nebo čeledín. Oba na sobě měli bílé haleny a kožené kalhoty zastrčené do vysokých holinek. Na rozpoře měli přivázané dřevěné obruče. V případě, že začalo pršet, zabodnuli nad vůz do železných oušek obruče a na ty natáhli silnou režnou plachtu. Vzhledem k tomu, že rozváželi nehašené vápno, museli si vápenáci na náhlý prudký déšť dávat pozor. Pokud by totiž nenatáhli plachtu včas, nezbyvalo by jim, než vypráhnout koně a zanechat vůz v poli i s vápnem svému osudu. Proto se často vápno na voze přikrývalo i za pěkného počasí například zbytky starých oděvů. Součástí výbavy vápenického vozu bývala také formanská lucerna, hřeblo na vápno a později i decimální váha. Když projížděli

vesnicí, volal vápeník mohutným hlubokým hlasem: „Vápno, vápno!“. Z toho vzniklo přísloví „řve jako vápeník“. Chvillemi vůz zastavil a čekal na zákazníky. Vápno prodával vápeník na čtvrti a půlčtvrti (objemové míry), od doby kolem roku 1910 potom na váhu. Zároveň přijímal i větší objednávky na příště. Na cestě domů s prázdným vozem se hospodář pohodlně natáhl ve voze na slámě a na kozlíku jej vystřídal syn nebo čeledín. V této souvislosti si vzpomínám na historku své babičky, která vyprávěla o jednom vápeníkovi, který měl tak vycvičeného koně, že si mohl klidně cestou zpět zdřímnout. Kůň prý znal cestu a zastavil se až u vrat gruntu, kde zaržal, aby se hospodář probudil.

Kromě sedláků ale podle Mašíčka nosily po okolí, zejména před svátky, prodávat vápno také chudé ochozské a ubecké ženy. Vápenka obyčejně nesla pytel s vápnem v travnici na zádech. Vyrázila časně ráno a při průchodu vesnicí vyvolávala: „Vápno, vápno!“. Kdo si ji zavolal, tomu prodala trochu jemného vápna po 5 nebo 10 krejcarech. Vápno navážila, prodávala jej spravedlivě „podli voka“. Je potřeba dodat,

Vápeníci u selské vápenice v lese mezi Ochozí a Březinou (počátek 20. let 20. století).